

Ruiz de Aguirre ez zen Valenciara joan

Deia, 1983-09-19.

Nire liburu batetan¹ irtendako errakuntza bat argitu nahi dut gaur.

Moldiztegiko okerra aurretik zetorren: *El informe del presidente Agirre*² liburuak Luis Ruiz de Aguirre-ren izenorde den "Sancho Debeurko"k egindako hitzaurrea dakar; bi argitarapen izan ditu; lehenengoan irten zen errakuntza, eta neuk hauxe erabili historia idazterakoan.

Tipografiako errakuntzak oso erraz sortzen dira moldiztegian, edozeinek bere etxeko idazmakinan egiten dituen modura; baina moldiztegian egindakoa, ordea, zuzentzaileak garaiz zuzentzen ez badu, inprimatzeko makinak multiplikatzen du milaka eta hor geratzen da liburuetan betirako. Honelako okerrak ortografia soila aldatzen dutenean ez dute ortografia bera besterik ukitzen, eta irakurtzean topatzen dugunean ezikusia egin eta irakurtzen aurrera jarraitzen dugu inorentzako kalterik gabe. Baina errakuntza batzu berez oso txikiak izan arren, hizki baten orde bestea jarri, esate baterako: "o" ipini beharrean "e" jarri, irakurtzen ari denari zentzu osoa aldatzen dio.

Irakurlea konturatu gabe, noski.

Halaxekoa da neuk orain zuzendu nahi nukeen hau.

Agirre lehendakariak bizi izan zuen unerik latzenaz ari nintzen: Bilbo eta gerra galdu ondoren Santanderren ari zen gudariak zulo hartatik atera nahian, eta Valencia-ra joan zen soluzio bila egazkinez. "Estamos a mediados de julio", dio berak gero, "El ejército vasco ha quedado reducido, y en las condiciones que sabemos, a unos 40.000 hombres. Las concentraciones italianas (...) demostraban claramente que se preparaba un nuevo ataque. La primera vez abandoné a mi pueblo y a mis tropas (...) y en avión me dirigí a Valencia donde llegué una tarde de julio de 1937. El objeto de mi visita era audaz. Iba a proponer el embarque inmediato de las divisiones vascas, trasladándolas al centro de Cataluña".

Errepublikako gobernuarekin ahaleginak egin eta lehendakaria itzultzen da abuztuan Santanderko bere egoitzara, oso larri, ez baitzuen ezer lortu.

Eta hemen dator errakuntza sinplea: "Una nota de mi diario –dio Luis Ruiz de Aguirre– dice el martes 17 de agosto de 1937: me entrevisté en Cabo Mayor, Santander, con el presidente Agirre, precisamente el día que *regresé* de Valencia tras realizar con el Gobierno central la importantísima gestión que permitiera evacuar el ejército vasco a través de territorio francés"...

Errakuntza txikia da: *regresó* esan behar luke, eta "regresé" esaten du. Honek dana aldatzen du: Halaxe agertu zen, eta nik halaxe eman.

¹ *Historia de Euskadi*, Vol. V, 246.

² *El informe del presidente Agirre al Gobierno de la República*, Edit. La Gran Enciclopedia Vasca, Bilbao 1977.